

ЛІТЕРАТУРА

- Апанасенко Г. Рівень здоров'я і фізіологічні резерви організму / Г. Апанасенко, Л.Довженко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2007. – №1. – с.17-21.
- 2. Бальсевич В.К. Спортивно ориентированное физическое воспитание: образовательный и социальный аспекты/ В.К.Бальсевич, Л.И. Лубышева// Теория и практика физической культуры. – 2003. – №5. – с.19-22.
- Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта. К.: Олимпийская литература, 2002. – 294 С.
- Bouchard C. (1990). Discussion[^] Heredity, fitness, and health. In C. Bochar, R.J. Shephard, T. Stephens, J.R. Sutton, B.D. McPherson (Eds), Exercise, fitness, and health (PP.147-153). Champaign, IL: Human Kinetics/
- Dubogay A / Practice oriented approaches to organization and management of the health school / A.Dubogay // International Scientific confress / The modern Olympic Snorts – Kyiv: International Agency Ltd, 1997. – p.176.
- Docherty D/ Relationship of body size, physique, and composition to physical performance in young boys and girls / D / Docherty, C.A / Gaul // int. J. Sports Med. – 1991. – 12. – P. 525-532.

Дакаленко Олег

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

АДАПТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ-СПОРТСМЕНІВ

У статті висвітлені деякі моменти формування лексичної компетенції з іноземної мови на рівні особливого психологізму студентів-спортсменів, які сприятимуть у їхньому майбутньому соціальному та вербальному адаптуванню у іншомовному контексті з професійного боку для вирішення тих задач, які допоможуть їм не тільки-но порозумітися зі speech-партнером, але й мати змогу працевлаштуватися за кордоном.

Ключові слова: адаптація, технології, формування, лексична компетенція, студенти-спортсмени, спілкування, фах.

***Дакаленко Олег. Адаптивные технологии формирования лексической компетенции по иностранному языку у студентов-спортсменов.** В статье освещены некоторые моменты формирования лексической компетенции по иностранному языку на уровне особенного психологизма студентов-спортсменов, которые, в их будущем, повлияют на социальную и вербальную адаптацию в иноязычном контексте с профессиональной стороны для решения тех задач, которые помогут им найти не только общий язык со speech-партнером, но и дадут возможность трудоустроиться за рубежом.*

Ключевые слова: адаптация, технологии, формирование, лексическая компетенция, студенты-спортсмены, общение, специальность

***Dakalenko Oleg. Adoptive technologies of lexical competence forming in foreign language by sporting students.** The article deals with the moments of lexical competence forming in foreign language on a level with the special psychological analysis of sporting students that can have an future influence upon their social and verbal adaptation in another language context from professional side for a solution of the aims that not only help them to find the understanding with a speech-partner but also to have place in a job abroad.*

Key words: adaptation, technologies, forming, lexical competence, sporting students, personal contact, specialty.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з зовсім новими стандартами та методиками мовного навчання майбутніх фахівців (див.: [1], [4], [8]), зокрема у спортивній галузі, має бути орієнтовано на тільки-но на отримання осмислених знань, але й, головним чином, на формування адаптованих (і не тільки таких) компетенцій; тобто – сукупності мовленнєвих вмінь та мовних знань і навичок їх використання, що, у свою чергу, має дозволити майбутнім фахівцям у спортивній галузі бути конкурентоспроможними в умовах сучасної ринкової економіки та соціальних відносин. Нагадаємо, що «...головним завданням навчання іноземних мов у вищому навчальному закладі є формування творчої особистості майбутнього фахівця, здатного до саморозвитку шляхом вироблення ним оптимальних стратегій навчання для адекватного спілкування в ситуаціях, пов'язаних з майбутньою практичною діяльністю засобами мови, що вивчається» (Т. В. Караєва) [3]. Тому у наш час вже загально вживане є те, що вивчення іноземної мови у немовному виші має бути визначеним, виходячи з потреб сучасного суспільства та, у першу чергу, студентів, на основі тих цілей та задач, які студенти-спортсмени не мають вирішити після закінчення вишу. У сьогоденній глобалізації адаптованого або просунутого знання іноземної мови у контексті суто академічної професійної

підготовки набуло у немовних вишах нового статусу, тому що спорт розвинений на досить високому рівні на жаль за кордоном як у Європі та Далекому сході (наприклад, Китаї). Тому саме спорт та іншомовне спілкування у цій галузі складає певні умови для правильно створеної вербальної компетенції. Отже, компетенція, на нашу думку, є одиниця навчальної програми та ефект від певного методичного результату навчання. Підвищена мовна та комунікативна компетенція залежать від мотивації студента, тому що «мотивація – це внутрішнє бажання людини, потяг до навчання, розумової праці чи розумно підібрані зовнішні стимули, що сприяють такому бажанню» (Л. С. Кошова) [5].

Мета дослідження – розглянути адаптивні технології формування лексичної компетенції з іноземної мови у студентів спортивних вишів.

Обговорення результатів дослідження. Інновації діяльного, творчого підходу до вивчення іноземної мови суто у спорті має відповідати схемі цілей і задач досить продуктивного оволодіння «спортивною» іноземною мовою за для використання такої у різних свідомо адаптованих видах спілкування на рівні професійних мовних кліше, мовних штампів та окремого професійно-адаптованого мовлення. Згідно цих позицій вимагають нового якісного викладання іноземної мови студентам спортивного спрямування. Тут йдеться мова про технологію адаптивного формування, головним чином, лінгвістичної компетенції у студентів-спортсменів саме у процесі адаптованого навчання. Нагадаємо, що саме лінгвістична (мовна) компетенція складає основу базової компетенції усієї системи освіти України.

Ми вважаємо, що основні компоненти будь-якої компетенції з іноземної мови взагалі містять у собі:

- 1). Загальне формування фонетичної, первинної граматичної та лексичної компетенції;
- 2). Використання таких компетенцій у мовленнєвій діяльності для здійснення цілей іншомовної комунікації як такої;
- 3). Знаходження таких компетенцій у міцному зв'язку з усіма компонентами, хоча суто адаптоване формування лексичних навичок має свої власні специфічні задачі, прийоми, підходи, перспективи тощо.

Лексика та спортивна лексика у нашому розумінні – це лексичні одиниці загального та професійного напрямку, у даному випадку – спортивна термінологія та спеціальні вирази, також «спортивно-сленговий» тезаурус. В цілому лексика є найважливіший та динамічний пласт у системі як мовних, так і мовленнєвих засобів системно-ментального вираження власних думок, поглядів, ставлення до своєї спеціальності та обміну досвідом зі зарубіжним колегою тощо. Це визначає її (лексику – О. Д.) досить важливе місце на кожному занятті з іноземної мови. Формування лексичної компетенції повинно повністю знаходитися у чіткому полі зору викладача з іноземної мови. Серйозна задача практичного оволодіння іноземною мовою вимагає пошуку нових шляхів вдосконалення, як технологій формування лексичної компетенції, так і великої уваги до так званого «модульно-формульної» організації мовного матеріалу та особистісного підходу до кожного студента. Сучасна дослідниця у галузі методики викладання іноземних мов у ВНЗ С. Сафарян вважає, що «...для організації взаємодії в особистісно-орієнтованому навчанні іноземній мові важливо знати так звані „пускові механізми“, що допоможуть у розробці і моделюванні технологій особистісного навчання» [6]. Така проблема є дуже актуальною при навчанні іноземних мов студентів спортивних спеціальностей, тому що в умовах обмеженої кількості навчальних годин необхідно визначати сукупність більш раціональних та екстра ефективних засобів навчання за мінімальний адаптовано визначений час. Нам здається, що проблема повної модернізації навчальних посібників, актуалізації комплексних тем, діалогізації при навчанні, рольових ігор на занятті та тестування, підготовки глосарія, та головним чином наочних та психолого-педагогічних технологій особливо, у теперішній час знаходиться у центрі уваги багатьох сучасних методистів. Так «...поєднання технологій і методик призводить до того, що іноді методики входять до складу технологій, а іноді навпаки, певні технології – до складу методик навчання» (С. Сафарян) [7]. Однак відомо, що лексика вивчається, головним чином, на основі текстів побутового (загальноповсякденного) та професійно - орієнтованого характеру. Якщо у I-му семестрі I-го курсу студенти-спортсмени лише повторюють лексичний мінімум, з яким вони зустрічалися у школі: тоді у II-му семестрі вони отримують певний обсяг лексики спортивного напрямку при опрацюванні контекстуально залежних тестів (наводимо приклади на матеріалі англійської мови): 1). «The Coach As A Leader»; 2). «Coaching As A Social and Pedagogical Phenomenon»; 3). «Physical Activity For All Ages»; 4). «Means Of Warming Up»; 5). «Physical Qualities».

На II-му курсі (курс «Іноземна мова за спортивним спрямуванням») обсяг перспективного та спеціалізованого лексичного матеріалу поширюється та, водночас, перспективно конкретизується у процесі, наприклад, вивчаючого читання проблемно-тематичних текстів, які передбачені навчальними програмами з іноземних мов для відповідних спортивних спеціальностей. Так для студентів-спортсменів напрямку «Фізичне виховання» (спортивні педагоги, інструктори зі спорту) і «Спорт» (тренери зі спортивних видів спорту) у навчальній програмі містяться однакові тексти: 1). «My Speciality is Physical Culture and Sport»; 2). «How To Organize A Competition»; 3). «Sportsman Profile»; 4). «Sports Technique»; 5). «From The History Of Sport Games»; 6). «Coach Is the Centre Of Sport»; 7). «The Structure Of Training»; 8). «The Training Process»; 9). «Muscular Strength & Muscular Endurance and Flexibility»; 10). «The Benefit Of Physical Activity» і т. і. .

Робота з макротекстовим лексичним мінімумом та окремою спортивною лексикою йдеться за такими напрямками як:

- 1). Проекційна презентація та закріплення лексики;
- 2). Поточна обробка смислових та змістовних лексичних одиниць для використання їх у бесідах, розмовах на професійні теми;
- 3). Подальший розвиток адаптивної лексичної компетенції у різних мовленнєвих ситуаціях відносно побутового та професійного спортивного змісту.

Перший та другий етапи значною мірою сприяють подальшій роботі з лексикою по темах побутового та професійного спілкування. Головна задача викладача – це вибір найбільш ефективного способу презентації у відповідності до рівня знань студентів, вибір якісного володіння словарними статтями та їхнього активного використання у поточному мовленні.

Як ізольовано, так і у контексті, на даному етапі, є сенс використовувати різновиди роботи зі словом. Наприклад:

1. знайдіть у тексті іншомовні (англійські, німецькі, французькі) еквіваленти до наступних українських слів, словосполучень, виразів і т. і.;
2. визначте головне та вторинне значення нових слів за слово - утворювальними моделями;
3. запам'ятайте подані слова та перекладіть словосполучення, які до них додаються;
4. назвіть (англійські, німецькі, французькі) еквіваленти наступних українських слів та словосполучень;
5. назвіть спосіб утворення групи слів; перекладіть їх українською;
6. перекладіть слова з однаковим коренем, звертаючи увагу на суфікси;
7. вставте у речення відсутні слова, які є пропущеними, також прийменники, прислівники та інші частки мови;
8. визначте слова по їх дефініціях та підберіть синоніми та антоніми до певних слів та виберіть слова з найбільш поширеним значенням;
9. відокремлені слова, які не підходять до даної тематичної групи та підберіть до будь-якого іменника якомога більше дієслів та прикметників;
10. зробіть повторний аналіз тематичних слів за текстовим контекстом та складіть прості та складні речення з даними словами.

Отже, словник-мінімум, якій інколи додається до методичних розробок, вказівок або посібників, визначає кількість потрібних лексичних одиниць, які студенти мають засвоїти, тому що їх достатня повторність у текстах забезпечує міцне засвоєння та формування першого компонента лексичної компетенції – адаптивно-психологічного. Тому адаптивна технологія формування першого етапу лексичної компетенції, у першу чергу, контролюється та систематизується адаптованими текстами, які надають можливість оцінити інформованість студентів у тій чи іншій мовній галузі. У процесі роботи на даному етапі студенти вчаться долати труднощі розуміння, які пов'язані з синонімією, антонімією, омонімією, полісемією. Студенти мають здогадатися про значення незнайомих слів за словотворчими моделями, контекстом, стилем, а також, коли вони виконують поетапний аналіз окремих фрагментів висловлювання. Наприклад, при роботі з вищеподаними назвами текстів-завдань (варто врахувати їх контекст) для студентів-спортсменів актуальним буде оволодіння ключовими словами та словосполученнями відносно категорії розуміння таких понять, як філософія спорту, тренерство, тренування, тренувальний процес, техніка спорту: objective, muscle, benefit, fitness, load, strain, disease, health, spirit, mental, hint, precaution, check-up, training regimen, to get in condition for some sport, to subject, priority, to make a decision, decision-making abilities, actualization, maximization, perception, merit, sense of justice, belief in one's power, confidence etc...Ми вважаємо, що другий (вторинний) етап формування лексичної компетенції закріплюється вже з контекстуально-психологічного боку, тобто студент-спортсмен зберігає у пам'яті «ментальний образ» фраз, висловлювань та може їх використовувати у потрібній розмовній ситуації, враховуючи поняття, значення та доречність необхідних лексичних сентенцій у професійно-інтелектуальному спілкуванні. Завдання, що були згадані нами вище, утворюють не тільки-но другий етап адаптивного формування лексичної компетенції, але й сприяють розвитку використання лексики у різних видах мовної/мовленнєвої діяльності. Студенти на цьому етапі мають виконувати вже спеціалізовані завдання умовно-адаптивного та симулятивно-адаптивного, та комунікативного характеру; такі види завдань стимулюють й граматичне тло мовленнєвої діяльності у монологічній, діалогічній, полілогічній, екстравербальній формах.

Комплексне формування мовленнєвих навичок можуть мати такий вигляд:

11. дайте повні відповіді на запитання, використовуючи при цьому лише активну лексику за даною тематикою та поставте запитання до слів, які ви вважаєте актуальними за контекстом та до виділених слів тощо: (у такого роду спільний процес навчання можна заволікати студентів різних рівнів знань, за для «групової підтримки» один одного);
12. підберіть назву до тексту та об'єднайте розрізнені частини речень у цілий контекстуально пов'язаний текст: (після цього студенти мають виконати комунікативні вправи більш складні та творчі);
13. самостійне читання матеріалу з професійної тематики з послідовним обмірковуванням та узагальненням прочитаного у своєму виступі та інсценування ситуацій та конверсаційних діалогів;

14. підготовка тематичних заходів з використанням рольових ігор, які імітують ситуації реального спілкування: (проекування з використанням рефератів, імітативних комунікативних сценок, конкретних номерів, медіапрезентацій і т. і.).

Нам здається, що саме такі «вправи-технології» складають умови для розвитку особистісної активності студентів-спортсменів. Такі вправи (комунікативні завдання) вчать студентів реально використовувати мову у майбутніх життєвих обставинах та професійних ситуаціях за кордоном – на спортивних бізнес-перемовинах, у дискусіях, у телефонній розмові, у складанні власного резюме при працевлаштуванні у зарубіжну спортивну організацію.

ВИСНОВКИ

З усього поданого вище можна дійти висновків про те, що:

- передбачена новими освітніми стандартами лексична компетенція, як своєрідна та особлива частина мовної компетенції, є одним з критеріїв сформованості мовленнєвої діяльності в цілому;

- адаптивний підхід як спеціальна технологія з формування лексичної компетенції свідчить про те, що студенти-спортсмени мають підходити до процесу навчання не тільки творчо, але й практично, маючись на увазі подорожі до зарубіжжя, ділові відрядження за спортивним фахом, тобто потрібно образно проектувати кожному студентові ті лексичні одиниці, які знадобляться у певній мовній/мовленнєвій ситуації, та будуть використані з контекстуальною відповідністю до предмета мовлення, з позицій синонімії або полісемії та повного розуміння віддзеркаленої вербально словникової статті;

В цілому можна сподіватися, що адаптивні технології на рівні психологічного діалогу – «викладач + студент + комунікативний партнер» – формування лексичної компетенції з іноземної мови на рівні особливого психологізму студентів-спортсменів, хоча «...деякі спортсмени недооцінюють себе та виявляють безініціативність, страшаються труднощів та невдач» (Є. П. Ільїн) [2], допоможуть їм у майбутньому адаптуватися соціально та вербально у іншомовному контексті з професійного боку та вирішити ті задачі, які допоможуть їм не тільки-но порозумітися зі speech-партнером, але й мати змогу працевлаштуватися за кордоном...

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко Т. А. Методика преподавания английского языка в вузе. Учебное пособие / Т. А. Дмитренко. – М.: МЭЛИ, 2009. – 92 с.
2. Ильин Е. П. Психология спорта / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2008. – 352 с.: ил. - (Серия «Мастера психологии»)
3. Караєва Т. В. Забезпечення навчальної автономії студентів у немовних ВНЗ // Іноземні мови (Науково-методичний журнал), № 3 (67) / Т. В. Караєва. – Київ «Ленвіт», 2011. – С. 28 – 32.
4. Колкер Я. М. и др. Практическая методика обучения иностранному языку: Учеб. пособие / Я. М. Колкер, Е. С. Устинова, Т. М. Еналиева. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 264 с.
5. Кошова Л. С. Лекційно-практичний експрес-курс з методики викладання іноземних мов / Л. С. Кошова. – Дніпропетровськ, РВВ ДНУ, 2008. – 65 с.
6. Сафарян С. Теорія та практика особистісного орієнтованого навчання (1. частина) // Іноземні мови в сучасній школі, - № 1 (59) січень-лютий, 2013 / С. Сафарян. – 2013. – С. 7 – 11.
7. Сафарян С. Теорія та практика особистісного орієнтованого навчання (2. частина) // Іноземні мови в сучасній школі, - № 2 (60) березень-квітень, 2013 / С. Сафарян. – 2013. – С. 5 – 12.
8. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика: Учебное пособие для преподавателей и студентов, 2-е изд., исп. и доп. / А. Н. Щукин. – М.: Филоматик, 2006. – 480 с.

Дутко Т.Р.

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ

У статті представлена методика оцінки перспективності юних футболістів по ефективності їх попередньої підготовки. Науково обґрунтована методика навчання технічним прийомам у футболі учнів ДЮСШ, визначена мотивація і інформативні показники в навчанні руховим умінням юних спортсменів 10-12 років, створений алгоритм навчання технічним прийомам і на цій основі розроблена методика диференційованого визначення перспективності юних футболістів в процесі зайняття футболом.

Ключові слова: тести, швидкість, спритність, підготовленість, здібності.

Дутко Т.Р. Методика оценок перспективности юных футболистов. В статье представлена методика оценки перспективности юных футболистов по эффективности их предыдущей подготовки. Научно обоснована методика обучения техническим приемам в футболе учеников ДЮСШ, определена мотивация и информативные показатели в обучении двигательным умениям юных спортсменов